

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 263/03-11

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 3. decembra 2003 predbežne prerokoval sťažnosť RNDr. E. K., t. č. v Ústave na výkon trestu odňatia slobody Banská Bystrica, ktorou namieta porušenie svojich práv podľa čl. 46 ods. 1, čl. 47 ods. 2 a 3, čl. 48 ods. 2 a čl. 50 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 6 ods. 1 a ods. 3 písm. a) a d) Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd Ústavom na výkon väzby a Ústavom na výkon trestu odňatia slobody Košice, Okresným súdom Košice I v konaní vedenom pod sp. zn. 5 Nt 730/02 a Krajským súdom v Košiciach v konaní vedenom pod sp. zn. 5 To 74/03, a takto

r o z h o d o l :

1. Sťažnosť RNDr. E. K. o d m i e t a ako zjavne neopodstatnenú.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 18. júna 2003 doručená sťažnosť RNDr. E. K., t. č. v Ústave na výkon trestu odňatia slobody Banská Bystrica (ďalej len „sťažovateľ“), ktorou namieta porušenie svojich práv podľa čl. 46

ods. 1, čl. 47 ods. 2 a 3, čl. 48 ods. 2 a čl. 50 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 6 ods. 1 a ods. 3 písm. a) a d) Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) Ústavom na výkon väzby a Ústavom na výkon trestu odňatia slobody Košice, Okresným súdom Košice I (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 5 Nt 730/02 a Krajským súdom v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 5 To 74/03.

K porušeniu uvedených ústavných práv sťažovateľa došlo podľa jeho tvrdenia tým, že Ústav na výkon väzby a Ústav na výkon trestu odňatia slobody v Košiciach postupoval protizákonne, keď riaditeľ tohto ústavu podal 1. augusta 2002 návrh okresnému súdu na preradenie sťažovateľa z I. nápravno výchovnej skupiny do II. nápravno výchovnej skupiny bez toho, aby bol oboznámený s týmto návrhom. Sťažovateľ namietal, že na verejné zasadnutie okresného súdu 22. októbra 2002 bol predvolaný bez toho, aby mu bol predložený odpis návrhu, a nebol ani oboznámený s dôvodom predvolania. Napriek jeho protestom okresný súd odmietol odročiť pojednávanie a rozhodol o jeho preradení z I. nápravno výchovnej skupiny do II. nápravno výchovnej skupiny.

Sťažovateľ ďalej uviedol, že po tom, ako krajský súd uznesením sp. zn. 5 To 423/02 zo 17. decembra 2002 zrušil rozhodnutie okresného súdu a vrátil mu vec na nové konanie a rozhodnutie, okresný súd opätovne prerokoval jeho preradenie do II. nápravno výchovnej skupiny 18. februára 2003. Napriek jeho žiadosti okresný súd odmietol predvolať a vypočuť ním navrhovaných svedkov, odmietol preskúmať oprávnenosť a závažnosť disciplinárnych trestov a dôkazy hodnotil jednostranne v jeho neprospech. Krajský súd uznesením z 29. apríla 2003 sp. zn. 5 To 74/03 potvrdil predmetné rozhodnutie okresného súdu.

V tejto trestnej veci sťažovateľ namietal aj nezákonnosť rozhodnutia okresného súdu z 18. februára 2003 sp. zn. 5 Nt 730/02 o nevyklúčení senátu okresného súdu z rozhodovania vo veci návrhu na preradenie sťažovateľa do II. nápravno výchovnej skupiny, ako aj potvrdzujúceho rozhodnutia krajského súdu sp. zn. 5 To 145/03 zo 17. júna 2003.

V súvislosti s takýmto postupom Ústavu na výkon väzby a Ústavu na výkon trestu odňatia slobody v Košiciach, ako aj postupom a rozhodnutím okresného súdu a krajského súdu sťažovateľ namietal porušenie svojich práv podľa čl. 46 ods. 1, čl. 47 ods. 2 a 3, čl. 48 ods. 2 a čl. 50 ods. 3 ústavy a čl. 6 ods. 1 a ods. 3 písm. a) a d) dohovoru.

Sťažovateľ žiada, aby ústavný súd zrušil uznesenie okresného súdu sp. zn. 5 Nt 730/02 a uznesenie krajského súdu sp. zn. 5 To 74/03, ako aj aby mu priznal primerané finančné zadosťučinenie vo výške 6 000 000 Sk.

II.

V rámci prípravy na predbežné prerokovanie sťažnosti sťažovateľa si ústavný súd vyžiadal súdny spis okresného súdu sp. zn. 5 Nt 730/02, krajského súdu sp. zn. 5 To 423/02 a po konfrontácii obsahu príslušných častí spisov s jednotlivými námietkami sťažovateľa dospel k nasledujúcim záverom.

Sťažovateľ vykonáva trest odňatia slobody vo výmere 10 rokov uložený rozsudkom Krajského súdu v Banskej Bystrici zo 6. mája 1999 sp. zn. 1 T 11/98 v spojení s rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4 To 76/99 z 15. decembra 1999 pre trestný čin podľa § 140 ods. 1 a ods. 4 písm. b) Trestného zákona v I. nápravno-výchovnej skupine.

Riaditeľ Ústavu na výkon väzby a Ústavu na výkon trestu odňatia slobody podal počas výkonu trestu odňatia slobody u odsúdeného sťažovateľa návrh v zmysle § 324 ods. 1 Trestného poriadku na zmenu spôsobu výkonu trestu jeho preradením do II. nápravno-výchovnej skupiny s odôvodnením, že odsúdený sústavne a závažným spôsobom porušuje ustanovený poriadok a disciplínu pri výkone trestu, a preto mu boli v období od 19. decembra 2000 do 27. decembra 2002 v 14 prípadoch uložené disciplinárne tresty. Okresný prokurátor navrhol vyhovieť žiadosti riaditeľa.

Okresný súd uznesením sp. zn. 5 Nt 730/02 z 22. októbra 2002 podľa § 324 ods. 1 Trestného poriadku preradil odsúdeného sťažovateľa na ďalší výkon trestu z I. nápravno výchovnej skupiny do II. nápravno výchovnej skupiny. Proti predmetnému uzneseniu sťažovateľ podal v zákonom stanovenej lehote sťažnosť. V písomných dôvodoch vytýkal prvostupňovému súdu odobratie možnosti na prípravu obhajoby tým, že mu k predvolaniu na pojednávanie nepripojil odpis návrhu, ako aj že okresný súd rozhodol bez náležitého zistenia skutkového stavu veci.

Krajský súd uznesením sp. zn. 5 To 423/02 zo 17. decembra 2002 zrušil napadnuté rozhodnutie okresného súdu a uložil mu, aby vo veci znovu konal a rozhodol. Svoje rozhodnutie odôvodnil chybným postupom okresného súdu, keď tento nepostupoval v zmysle príslušných ustanovení Trestného poriadku upravujúcich prípravu verejného zasadnutia, ako aj jeho priebeh. Okresný súd nezabezpečil doručenie odpisu návrhu, ktorým bol daný podnet na verejné zasadnutie, odsúdenému. Hoci tento úkon bol nevyhnutný na riadne uplatnenie osobnej obhajoby odsúdeným, okresný súd napriek tomu vo veci rozhodol napadnutým uznesením.

Okresný súd vo veci konal znovu a rozhodol uznesením z 18. februára 2003 tak, že odsúdeného sťažovateľa preradil z I. nápravno výchovnej skupiny do II. nápravno výchovnej skupiny. Rozhodol tak na základe § 6 ods. 2 zákona č. 59/1965 Zb. o výkone trestu odňatia slobody v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o výkone trestu odňatia slobody“), podľa ktorého ak odsúdený sústavne a závažným spôsobom porušuje ustanovený poriadok alebo disciplínu pri výkone trestu alebo spácha počas výkonu trestu trestný čin, môže ho súd preradiť do vyššej nápravno výchovnej skupiny. Okresný súd vykonaným dokazovaním zistil, že odsúdený počas výkonu trestu svojím správaním sústavne a závažným spôsobom porušuje ustanovený poriadok a disciplínu, za čo bol 14-krát disciplinárne potrestaný. Krajský súd sťažnosť podanú odsúdeným sťažovateľom zamietol uznesením sp. zn. 5 To 74/03 z 29. apríla 2003 z dôvodu preukázania naplnenia zákonných podmienok uvedených v § 6 ods. 2 zákona o výkone trestu odňatia slobody.

Sťažnosť sťažovateľa na vylúčenie senátu okresného súdu z rozhodovania vo veci preradenia odsúdeného z I. nápravno výchovnej skupiny do II. nápravno výchovnej skupiny okresný súd zamietol uznesením z 18. februára 2003 a túto skutočnosť potvrdil aj krajský súd uznesením zo 17. júna 2003.

III.

Podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu o zjavnej neopodstatnenosti sťažnosti možno hovoriť vtedy, ak namietaným postupom orgánu štátu nemohlo vôbec dôjsť k porušeniu tohto základného práva alebo slobody, ktoré označil sťažovateľ, a to buď pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným postupom orgánu štátu a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnený návrh je preto možné považovať ten, pri predbežnom prerokovaní ktorého ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného práva alebo slobody, realnosť ktorej by mohol posúdiť po jeho prijatí na ďalšie konanie (napr. I. ÚS 7/00, III. ÚS 100/01).

Ústavný súd je oprávnený aj povinný posúdiť prípadnú neústavnosť konania alebo rozhodovania všeobecných súdov, t. j. či v konaní pred nimi nedošlo k porušeniu ústavnoprocených princípov (čl. 46 až 50 ústavy). Takto vymedzená právomoc ústavného súdu však nemá za následok vznik oprávnenia a povinnosti hodnotiť právne názory všeobecných súdov, ku ktorým tieto súdy dospeli na základe výkladu a uplatňovania zákonov (podobne aj I. ÚS 21/98).

Ústavný súd skúmal to, či tvrdenými postupmi okresného súdu a krajského súdu ako odvolacieho súdu mohla vzniknúť situácia, ktorá by vyústila do záveru, že u sťažovateľa došlo v okolnostiach prípadu k porušeniu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie zaručeného v čl. 6 ods.1 dohovoru. Sťažovateľ ako odsúdený bol účastníkom súdnych konaní o preradenie z I. nápravno výchovnej skupiny do II. nápravno výchovnej skupiny, ako odsúdený vykonával svoje procesné práva a využíval všetky procesné oprávnenia (sťažnosť, námietky), ktoré mu

priznáva Trestný poriadok. Krajský súd v odvolacom konaní prikázal prvostupňovému súdu odstrániť procesné pochybenia týkajúce sa uplatnenia práva na obhajobu odsúdeným. Všeobecné súdy nakoniec rozhodli v jeho veci konečným rozhodnutím – preradením z I. nápravno-výchovnej skupiny do II. nápravno-výchovnej skupiny. Taktiež zamietli jeho námietku zaujatosti prejednávajúceho senátu z dôvodu nesplnenia zákonných podmienok pre vylúčenie podľa § 30 ods. 1 Trestného poriadku.

To, že konečné rozhodnutie všeobecných súdov vyznelo v neprospech sťažovateľa, nemá žiadnu príčinnú súvislosť so základným právom na súdnu ochranu. Právo na súdnu ochranu totiž nie je právom na úspech v súdnom konaní a toto právo ani nezahŕňa právo na zamietnutie návrhu na základe procesnej obrany odsúdeného – sťažovateľa. Ústavný súd taktiež konštatoval, že podľa judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva na rozhodovanie o zmene spôsobu výkonu trestu, a o tom rozhodovanie vo veci sťažovateľa bolo, sa pôsobnosť čl. 6 ods. 1 zásadne nevzťahuje (rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva o neprijatí sťažnosti AYDIN v. Turecko č. 41954/98 zo 14. septembra 2000).

V tejto časti namietajúcej porušenie práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy ohľadne práva vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom ústavný súd sťažnosť odmietol ako zjavne neopodstatnenú, pretože právo vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom je súčasťou práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy.

Sťažovateľ vo svojej sťažnosti tvrdil, že v predmetnom trestnom konaní nebolo vypočutých viacero ním navrhovaných svedkov v jeho prospech. Preto ústavný súd preskúmal tvrdenie sťažovateľa a konštatoval, že odmietnutie žiadosti súdom o predvolanie a vypočutie svedkov označených sťažovateľom nemá príčinnú súvislosť so základným právom „vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom ...“ podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (preto ho ani nemôže porušiť) a ani s rovnosťou účastníkov v konaní (čl. 47 ods. 3 ústavy). Žiadosť o predvolanie svedkov v zmysle už vysloveného právneho názoru ústavného súdu (I. ÚS 38/96) nemožno tiež považovať za základné právo občana v zmysle ústavy. Z obsahu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy pre všeobecný súd nevyplýva ústavná

povinnosť vykonať dôkazy, ktoré označil účastník konania. Z uvedeného dôvodu bolo potrebné sťažnosť v tejto časti odmietnuť ako zjavne neopodstatnenú.

Článok 6 ods. 3 dohovoru garantuje obvinenému z trestného činu minimálne práva, medzi ktorými pod písm. d) uvádza jeho práva vylúčať alebo dať vylúčať svedkov proti sebe a dosiahnuť predvolanie a výsluch vo svoj prospech za rovnakých podmienok ako svedkov proti sebe. Podľa judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva toto ustanovenie nevyžaduje predvolanie a výsluch každého svedka, ktorého navrhla obhajoba. Ako o tom svedčia slová za rovnakých podmienok, je jeho základným cieľom úplná rovnosť zbraní. S touto výhradou ponecháva príslušným vnútroštátnym orgánom starostlivosť o to, aby posúdili, či treba vykonať navrhnutý dôkaz (napr. rozsudok Engel a iní v. Holansko z 8. júna 1976, § 91).

Princíp rovnosti je ustanovený aj v čl. 47. ods. 3 ústavy, ktorý sa vzťahuje na všetky súdne konania. Právo na verejné prerokovanie veci v prítomnosti obvineného a na jeho možnosť vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom je ustanovené v čl. 48 ods. 2 ústavy. Preto aj podľa týchto článkov ústavy ústavný súd posúdil námietky, ktoré sťažovateľ podriadil pod čl. 6 ods. 3 písm. d) dohovoru.

V danej veci podľa názoru ústavného súdu nemožno na základe námietok sťažovateľa alebo obsahu spisu týkajúcich sa tejto trestnej veci dospieť k záveru, že nemohol uplatniť právo dosiahnuť predvolanie a výsluch svedkov vo svoj prospech za rovnakých podmienok ako svedkov proti sebe. Súd hodnotil dôkazy podľa svojho vnútorného presvedčenia a neprikladal niektorým návrhom odsúdeného sťažovateľa na vykonanie dôkazu dôležitosť so zreteľom na iné písomné a svedecké dôkazy. Krajský súd namietaný procesný postup v odvolacom konaní preskúmal a vo svojom rozhodnutí konštatoval, že okresný súd v novom konaní (po tom, ako odvolací súd zrušil rozhodnutie okresného súdu a prikázal mu znova konať a rozhodnúť) postupoval správne a v súlade so zákonom, keď na verejnom zasadnutí vykonal zákonu zodpovedajúcim spôsobom v potrebnom rozsahu všetky potrebné dôkazy. Ak odvolací súd posúdil sťažnosť ako účinný procesný úkon a po tom, ako pri preskúmaní rozhodnutia okresného súdu nezistil žiadne

vady, ktoré by mali za následok nesprávne rozhodnutie vo veci samej, sťažnosť zamietol, nemožno v tejto skutočnosti vidieť porušenie čl. 47 ods. 3 ústavy. Ústavný súd nemal dôvod pochybovať o tomto preskúmaní a záveroch krajského súdu.

V preskúmvanej veci pri predbežnom prerokovaní podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) dospel ústavný súd k záveru o nedostatku priamej príčinnej súvislosti medzi napadnutým rozhodnutím súdu a možným porušením základného práva sťažovateľa upraveného v čl. 47 ods. 3 ústavy a vo väzbe na to aj k záveru o zjavnej neopodstatnenosti jeho sťažnosti v tejto časti.

Sťažovateľ namieta porušenie práv podľa čl. 47 ods. 2 ústavy a čl. 50 ods. 3 ústavy postupom Ústavu na výkon väzby a Ústavu na výkon trestu odňatia slobody Košice a postupom okresného súdu pri jeho preradení z I. nápravnovýchovnej skupiny do II. nápravnovýchovnej skupiny.

Právu na právnu pomoc podľa čl. 47 ods. 2 ústavy zodpovedá povinnosť štátneho orgánu alebo orgánu verejnej správy vytvoriť podmienky pre dostupnosť právnej pomoci, a to v rozsahu konania pred príslušným orgánom (*mutatis mutandis* II. ÚS 60/98). Z judikatúry ústavného súdu však vyplýva, že právo na právnu pomoc podľa čl. 47 ods. 2 ústavy je podľa okolností konkrétneho prípadu potrebné vykladať v spojení s čl. 50 ods. 3 ústavy, pričom rozsah a intenzita ústavou zaručeného práva na obhajobu sa mení v okamihu zmeny právneho postavenia oprávnenej osoby zo zadržaného na obvineného – okamihom vydania uznesenia o obvinení sú práva obvineného na obhajobu vymedzené čl. 50 ods. 3 ústavy (*mutatis mutandis* II. ÚS 34/99).

Sťažovateľ ako právoplatne odsúdený vykonáva trest odňatia slobody na dobu 10 rokov. Z tohto pohľadu ústavný súd posudzoval jeho právo na obhajobu nie podľa čl. 47 ods. 2 ústavy, ale podľa čl. 50 ods. 3 ústavy.

Podľa čl. 50 ods. 3 ústavy obvinený má právo, aby mu bol poskytnutý čas a možnosť na prípravu obhajoby a aby sa mohol obhajovať sám alebo prostredníctvom obhajcu.

Práva zaručené v čl. 50 ods. 3 ústavy sa v nezmenenom rozsahu priznávajú aj obžalovanému, aj odsúdenému. Uvedený článok ústavy zaručuje všetkým oprávneným osobám, že budú mať čas na prípravu obhajoby, ďalej že budú mať možnosť pripraviť si obhajobu a že svoju obhajobu budú môcť predniesť právne významným spôsobom buď osobne, alebo prostredníctvom svojho obhajcu. Byť podrobne oboznámený s povahou a dôvodom obvinenia priznáva každému aj čl. 6 ods. 3 písm. a) dohovoru.

Trestný poriadok v jednotlivých fázach trestného konania zaručuje ústavou a dohovorom garantované právo obhajoby. V posudzovanom prípade je to ustanovenie § 233 ods. 1 a 4 a § 235 Trestného poriadku.

Keďže sťažovateľ porušenie svojho práva na právnu pomoc a obhajobu (nedoručenie mu návrhu, ktorým bol na verejné zasadnutie daný podnet riaditeľom ústavu, spolu s predvolaním na verejné zasadnutie) relevantným spôsobom namietať v priebehu predmetného trestného konania (podaním sťažnosti), krajský súd uznajúc dôvodnosť jeho námietok zrušil uznesenie okresného súdu a uložil mu, aby vo veci znovu konal a rozhodol, a tým odstránil protiprávny stav vo veci sťažovateľa. Sťažovateľ tak na ochranu práva, ktorého porušenie namietať, využil opravný prostriedok, ktorý mu na ochranu jeho práv poskytuje Trestný poriadok, pričom krajský súd sťažovateľovi v tejto veci vyhovel.

Podľa názoru ústavného súdu postup súdneho orgánu, ktorý koná v súlade s procesnoprávnymi a hmotnoprávnymi predpismi konania v trestnej veci (rozhodovanie o preradení z I. nápravno výchovnej skupiny do II. nápravno výchovnej skupiny v prvostupňovom a v odvolacom konaní), nemožno považovať za porušenie základného práva podľa čl. 50 ods. 3 ústavy. Súhlas s argumentáciou sťažovateľa by naopak viedol k absurdnému záveru, a to že rešpektovaniu základného práva podľa čl. 50 ods. 3 ústavy zodpovedá taký postup súdov, ktorý nie je v súlade s platnou právnou úpravou ich konania

a rozhodovania (I. ÚS 6/97). Z uvedeného dôvodu bolo treba sťažnosť v tejto časti odmietnuť ako zjavne neopodstatnenú.

Sťažovateľ žiadal ústavný súd o ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom. Keďže ústavný súd sťažnosť sťažovateľa ako zjavne neopodstatnenú odmietol, bolo už bez právneho významu rozhodovať o tejto žiadosti.

Z uvedených dôvodov rozhodol ústavný súd tak, ako je uvedené vo výrokovej časti tohto uznesenia.

Podľa § 32 ods. 1 zákona o ústavnom súde sa k tomuto rozhodnutiu pripája odlišné stanovisko sudcu Juraja Babjaka.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 3. decembra 2003

Odlišné stanovisko sudcu Juraja Babjaka

1. Podľa § 32 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) pripájam k uzneseniu Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. III. ÚS 263/03 z 3. decembra 2003 (ďalej len „uznesenie“ a „ústavný súd“) – ktorým bola odmietnutá ako zjavne neopodstatnená sťažnosť RNDr. E. K. (ďalej len „ústavná sťažnosť“ a „sťažovateľ“) namietajúca porušenie práv podľa čl. 46 ods. 1, čl. 47 ods. 2 a 3, čl. 48 ods. 2, čl. 50 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 6 ods. 1 a ods. 3 písm. a) a d) Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) Ústavom na výkon väzby a Ústavom na výkon trestu odňatia slobody Košice (ďalej len „ústav“), Okresným súdom Košice I (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 5 Nt 730/02 a Krajským súdom Košice (ďalej len „krajský súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 5 To 74/03 – toto odlišné stanovisko, pretože nesúhlasím ani s výrokom označeného uznesenia a ani s jeho odôvodnením.

2. Predmetom prieskumu ústavného súdu bolo predovšetkým konanie a rozhodnutie okresného súdu – uznesenie sp. zn. 5 Nt 730/02 z 18. februára 2003 (ďalej len „uznesenie z 18. februára 2003“) – a konanie a rozhodnutie krajského súdu – uznesenie sp. zn. 5 To 74/03 z 29. apríla 2003 (ďalej len „uznesenie z 29. apríla 2003“) – ktorými bol sťažovateľ na základe návrhu riaditeľa ústavu z 1. augusta 2002 preradený vo výkone trestu odňatia slobody z I. do II. nápravno-výchovnej skupiny (ďalej len „NVS“).

Väčšina senátu odmietla ústavnú sťažnosť ako zjavne neopodstatnenú najmä preto, lebo právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy nie je právom na úspech v súdnom

konaní a toto právo ani nezahŕňa právo na zamietnutie návrhu na základe procesnej ochrany odsúdeného sťažovateľa; odmietnutie žiadosti súdom o predvolanie a vypočutie svedkov označených sťažovateľom nemá príčinnú súvislosť ani s rovnosťou účastníkov v konaní (čl. 47 ods. 3 ústavy) a postup súdneho orgánu, ktorý koná v súlade s procesnoprávnymi a hmotnoprávnymi predpismi konania v trestnej veci, nemožno považovať za porušenie základného práva podľa čl. 50 ods. 3 ústavy.

S argumentáciou väčšiny senátu k označeným ustanoveniam ústavy nesúhlasím z viacerých dôvodov (k neaplikovateľnosti čl. 6 dohovoru nemám námietky).

3. Okresný súd už uznesením sp. zn. 5 Nt 730/02 z 22. októbra 2002 podľa § 324 ods. 1 Trestného poriadku (ďalej len „TP“) preradil sťažovateľa z I. do II. NVS. Krajský súd však uznesením sp. zn. 5 To 423/02 zo 17. decembra 2002 na základe sťažnosti sťažovateľa zrušil napadnuté uznesenie okresného súdu, keďže sťažovateľovi ani nebol doručený návrh riaditeľa ústavu na jeho preradenie z nižšej do vyššej NVS, a uložil mu, aby vo veci znovu konal a rozhodol. Okrem iného zdôraznil, že právo obhajoby zahŕňa aj právo obvineného požadovať, aby v trestnom konaní boli zistené všetky okolnosti svedčiace v jeho prospech, pričom úlohou okresného súdu v novom konaní bude rešpektovať aj zásady trestného konania uvedené v § 2 ods. 5 a 6 TP (ide o kľúčové zásady trestného konania).

Podľa § 2 ods. 5 TP: „Orgány činné v trestnom konaní postupujú tak, aby bol náležite zistený skutkový stav veci, a to v rozsahu nevyhnutnom na ich rozhodnutie. S rovnakou starostlivosťou objasňujú okolnosti svedčiace proti obvinenému, ako aj okolnosti, ktoré svedčia v jeho prospech, a v oboch smeroch vykonávajú dôkazy, nečakajúc na návrh strán. Priznanie obvineného nezavaruje orgány činné v trestnom konaní povinnosti preskúmať všetky okolnosti prípadu.“

Podľa § 2 ods. 6 TP: „Orgány činné v trestnom konaní hodnotia dôkazy podľa svojho vnútorného presvedčenia založeného na starostlivom uvážení všetkých okolností prípadu jednotlivo i v ich súhrne nezávisle od toho, či ich obstarali orgány činné v trestnom konaní, alebo niektorá zo strán.“

Okresný súd po vykonanom verejnom zasadnutí uznesením z 18. februára 2003 sťažovateľa znovu preradil z I. do II. NVS, keď zistil splnenie podmienok podľa § 6 ods. 2 zákona č. 59/1965 Zb. o výkone trestu odňatia slobody v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o výkone trestu odňatia slobody“). Podľa citovaného ustanovenia ak odsúdený porušuje sústavne a závažným spôsobom ustanovený poriadok alebo disciplínu pri výkone trestu alebo ak spácha počas výkonu trestu trestný čin, môže ho súd preradiť do vyššej NVS.

Ako hlavné argumenty okresný súd uviedol, že sťažovateľ počas výkonu trestu bol 14-krát disciplinárne potrestaný a 2-krát disciplinárne odmenený, k plneniu povinností pristupuje nezodpovedne, poriadok v osobných veciach má nedostatočný a nezapája sa do pomocných prác v ústave. Z odôvodnenia uznesenia okresného súdu nevyplýva, aké disciplinárne tresty (a za aké disciplinárne priestupky) a odmeny boli vlastne sťažovateľovi uložené, či niektoré disciplinárne tresty neboli medzičasom zahladené, odpustené alebo či bolo upustené od výkonu ich zvyšku (§ 21a, § 21b zákona o výkone trestu odňatia slobody), a ani to, že sťažovateľ navrhol na svoju obhajobu vypočuť deviatich svedkov ešte v podaní z 5. februára 2003.

Krajský súd uznesením z 29. apríla 2003 zamietol sťažnosť sťažovateľa proti uzneseniu okresného súdu. Mal za nepochybniteľne preukázané, že sťažovateľ sústavne a závažným spôsobom porušuje základné povinnosti odsúdeného, pričom výsluch ním navrhnutých svedkov nie je potrebný, pretože disciplinárne konania prebehli podľa príslušných ustanovení zákona o výkone trestu odňatia slobody. Konkrétosti ohľadne disciplinárnych priestupkov, disciplinárnych trestov a odmien sťažovateľa chýbajú aj v odôvodnení uznesenia krajského súdu a argumentácia o neodôvodnenosti vypočutia svedkov navrhnutých sťažovateľom nie je konkrétna, ale všeobecná a paušálna.

Ako uznesenie okresného súdu z 18. februára 2003, tak aj uznesenie krajského súdu z 29. apríla 2003 nezodpovedajú dostatočne náležitostiam vyžadovaným na odôvodnenie uznesenia v § 134 ods. 2 TP (ktoré treba v okolnostiach prípadu chápať aj v kontexte so

základnými zásadami trestného konania podľa § 2 ods. 5 a 6 TP). Podľa § 134 ods. 2 TP v odôvodnení treba, ak to prichádza podľa povahy veci do úvahy, najmä uviesť skutočnosti, ktoré boli vzaté za dokázané, dôkazy, o ktoré sa skutkové zistenia opierajú, úvahy, ktorými sa rozhodujúci orgán spravoval pri hodnotení vykonaných dôkazov, ako aj právne úvahy, na podklade ktorých posudzoval dokázané skutočnosti podľa príslušných ustanovení zákona.

4. Preradenie vo výkone trestu odňatia slobody z nižšej do vyššej NVS súvisí s osobnou slobodou (podľa čl. 17 ods. 2 ústavy nikoho nemožno pozbaviť slobody inak ako z dôvodov a spôsobom, ktorý ustanoví zákon), pričom s poukazom na § 324 TP (rozhodovanie o zmene spôsobu výkonu trestu) a § 6 ods. 2 zákona o výkone trestu odňatia slobody možno uviesť, že náš právny poriadok uznáva právo odsúdeného ne byť preradený vo výkone trestu odňatia slobody z nižšej do vyššej NVS (menej práv a viac povinností) bez zákonných dôvodov a rozhodnutia súdu.

Návrhom riaditeľa ústavu na preradenie sťažovateľa z I. do II. NVS bolo vyvolané súdne konanie, kde sa sťažovateľ domáhal označeného práva v zmysle čl. 46 ods. 1 ústavy. Právo na súdnu ochranu mal mať teda zabezpečené spolu s ústavnými garanciami, ktoré sa naň vzťahujú, vrátane rovnosti strán v konaní podľa čl. 47 ods. 3 a práva na obhajobu podľa čl. 50 ods. 3 ústavy.

Ústavný súd v náleze sp. zn. IV. ÚS 115/03 z 3. júla 2003 uviedol okrem iného, že súčasťou základného práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 46 ods. 1 ústavy je aj právo účastníka konania na také odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré jasne a zrozumiteľne dáva odpovede na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany. Na tento nález sa odvoláva aj ďalší nález sp. zn. III. ÚS 119/03 zo 16. septembra 2003. V posledne citovanom náleze ústavný súd vytkol všeobecnému súdu, že v odôvodnení svojho rozhodnutia neodôvodnil náležite, o čo oprel skutkové zistenie, aké právne úvahy ho viedli k jeho rozhodnutiu, nepreskúmal komplexne sťažovateľove procesné a hmotné námietky, postupoval nedôsledne, a tým porušil aj právo sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1 ústavy.

5. V teraz prerokúvanej veci sťažovateľa bolo vzhľadom na princíp subsidiarity hlavným predmetom posudzovania ústavného súdu konanie a rozhodnutie krajského súdu z 29. apríla 2003 (samozrejme v kontexte s tým, čo mu predchádzalo).

Z hľadiska základných zásad trestného konania podľa § 2 ods. 5 a 6 TP a náležitostí odôvodnenia uznesenia podľa § 134 ods. 2 TP vzbudzovali pozornosť najmä už uvedený nedostatok skutkových zistení ohľadne disciplinárnych priestupkov, disciplinárnych trestov a odmien sťažovateľa, neobjasnený význam sťažovateľom navrhnutých svedkov pre jeho obhajobu a nedostatok transparentných dôvodov pre nevypočutie týchto svedkov.

Nedostatok náležitého objasnenia disciplinárnych priestupkov, trestov a odmien sťažovateľa, ako aj vyrovnania sa s návrhom na vypočutie deviatich svedkov na jeho obhajobu má súvis najmä so základnými právami podľa čl. 46 ods. 1, čl. 47 ods. 3 a čl. 50 ods. 3 ústavy. Opodstatnenosť konkrétnych námietok porušenia týchto práv bolo potom možné v zásade vyriešiť až v konaní vo veci samej.

Spôsob, akým sa s týmito námietkami vyrovnala väčšina senátu a ústavnú sťažnosť sťažovateľa preto odmietla ako zjavne neopodstatnenú už pri jej predbežnom prerokovaní (pozri napr. prvý odsek na str. 2 tohto odlišného stanoviska), je podľa môjho názoru nepresvedčivou abstraktnou konštrukciou a nie je výrazom účinnej a praktickej ochrany ústavnosti.

6. Sťažovateľ požiadal ústavný súd o ustanovenie mu obhajcu v konaní pred ústavným súdom. Keďže ústavná sťažnosť nepredstavuje zrejme bezúspešné uplatňovanie práva na ochranu ústavnosti, mala byť najskôr vyriešená otázka jeho povinného právneho zastúpenia a až potom predbežne prerokovaná jeho ústavná sťažnosť. Jej odmietnutie už v tomto štádiu konania ako zjavne neopodstatnenej bolo preto podľa môjho názoru predčasné a nesprávne.

V Košiciach 3. decembra 2003